

سخنگوی شورای نگهبان از معرفی برنامه‌های نامزدهای ریاست جمهوری و راستی آزمایی توسط شورای نگهبان دفاع می‌کند

ارزیابی مدیریتی نامزدها در حضور کارشناسان

ردپایی از اعضا یا کارمندان شورای نگهبان در ادعای دلالتی
صلاحیت پیدا نشد

انتخابات پستی در ایران نداریم

▲ ابراهیم بهشتی/ روضانه رضاییپور

سخنگوی شورای نگهبان سال‌هاست که مدعی و طرفدار اصلاح قانون انتخابات در کشور است. البته تنها عباسعلی کدخدایی نیست که بر ضرورت این اصلاح تأکید دارد. حالا با تجربیاتی که از دل انتخابات مختلف بیرون آمده مجموعه‌های سیاسی در اردوگاه اصلاح طلب و اصولگرا هم به همراه بسیاری از کارشناسان و حقوقدانان تجدیدنظر در قانون انتخابات را ضروری می‌دانند. با این حال به همان میزان که نسبت به اصلاح قانون انتخابات اجماع وجود دارد در کم و کیف آن چنین اجماعی نیست. چنانکه در مجلس دهم طرحی که به استانی شدن انتخابات مجلس موسوم شد با ایرادهای شورای نگهبان روبه‌رو شد و مجلسی‌ها هم دیگر آن را دنبال نکردند. چند مصوبه روزهای آخر مجلس دهم بعد از انتخابات مجلس یازدهم- که تیغ نظارت استصوابی مانع از تأیید صلاحیت برخی اصولگرایان و مستقل‌ها هم شد- نیز راه به جایی نبرد و مخالفت اعضای شورای نگهبان حتی قبل از ارسال مصوبات به این شورا آشکار بود. حالا مجلس یازدهم در همین عمر کوتاه خود اصلاح قانون انتخابات مجلس، شوراهای شهر و روستا و ریاست جمهوری را در دستور کار دارد. در این میان البته اهتمام بیشتر در به فرجام رساندن اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری است به نحوی که انتخابات ۱۴۰۰ بر اساس آن برگزار شود. طرح مجلسی‌ها اما با آن قلت‌های فراوانی روبه‌رو شده است. دست‌یخت مجلس اصولگرا البته تنها با انتقادات اصلاح طلبان روبه‌رو نشده بلکه اصولگرایان در نقد این طرح گوی سبقت را از رقبای سیاسی خود برده‌اند تا جایی که خبرگزاری تسنیم، طرح مجلس را به مثابه پوست خربزه‌ای زیر پای شورای نگهبان و حتی حاکمیت دانسته است. محور عمده انتقادات هم بر ویژگی‌های برشمرده شده برای نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری برای احراز شرایط مدیر و مدبر بودن و رل سیاسی بودن است. همچنین تأکید بر اینکه نامزدها باید برنامه‌های خود را نیز به شورای نگهبان ارائه کنند و این شورا هم باید این برنامه‌ها را ارزیابی کند محور دیگر انتقادهاست. حالا این نقد‌ها را با کدخدایی سخنگو و عضو حقوقدان شورای نگهبان در میان گذاشته‌ایم. او در گفت‌وگو با «ایران» تأکید دارد درباره این طرح پیشدآوری نمی‌کند. او البته از موضوع معرفی برنامه‌ها و مشاوران به شورای نگهبان و راستی آزمایی آنها توسط این شورا دفاع می‌کند. اما اذعان دارد که برخی ویژگی‌های یاد شده برای شرایط نامزدی در طرح نمایندگان اساساً قابل بررسی و حصول نیست.

■ **انتخابات با فاصله کمی از هم در ایران برگزار می‌شوند و نام شما هم با انتخابات گره خورده است. هر کسی شما را می‌بیند یاد انتخابات می‌افتد...**

حالا یاد خوبی‌هایش بیفتید ایرادی ندارد.

■ **خوبی یا بدی آن دیگر بستگی به عملکرد شما دارد. اما اینکه در کشوری انتخابات محور حکومت‌داری است، حسن است. اگر موافق باشید در ابتدا ارزیابی شما از انتخابات مجلس یازدهم را بدانیم و اینکه از نظر شما به لحاظ شاخصه‌های قانونی و عرفی رضایت بخش بود؟**

در همه کشورها ارزیابی‌ها در مورد انتخابات چندگانه است. آن ارزیاب هم ممکن است با نگاه‌های مختلفی این کار را انجام دهد. از یک جهت اگر بخواهیم انتخابات را در مفهوم کلانی که در نظام مردمسالار خودمان است ارزیابی کنیم، بله. انتخابات خوبی بود که برگزار شد. اما از سوی دیگر نواقصی داریم که مانند دردهای مزمن به جان نظام انتخاباتی ما افتاده که هنوز حل نشده است و تا زمانی هم که حل نشود مشکلاتی را در پی خواهد داشت؛ مشکلاتی که گاهی اوقات منجر به اعتراض هم می‌شود. حالا چه مربوط به عملکرد ما در شورای نگهبان باشد چه در ارتباط با نحوه برگزاری آن. راهکار این موضوع جای دیگری است. بنابراین اگر بخواهیم از این زاویه نگاه کنیم؛ نه، انتخابات اسفندنامه مشکلاتی هم داشته است و باید به سمت اصلاح برویم. اما از نگاه اینکه در مجموع انتخاباتی داشته‌ایم که مردم آزادانه در آن حضور دارند و نمایندگان خود را خودشان انتخاب می‌کنند و هیچ محدودیت شکلی برایشان نیست می‌توان گفت که انتخاب خوبی بود.

■ **گفتید محدودیت شکلی. منظورتان چیست و تفاوتی قابل هستی با محدودیت محتوایی؟**
هر نظام انتخاباتی محدودیت‌هایی دارد. مثل ثبت نام رأی‌دهندگان که اگر کسی این کار را انجام ندهد نمی‌تواند در رأی دادن مشارکت داشته باشد. یا آن نگاه‌هایی که ممکن است در جاهایی به عنوان آفت نظام‌های حزبی فرض شود، مانند اینکه احزاب، افراد را کانالیزه کرده

که ما مسئولیتی در برابر مشارکت مردم نداریم. شما یک بخشی از قانون را اجرامی کنید آنها هم بخش دیگری را بحث مشارکت را چگونه باید حل کرد؟

حتماً شما چون روزنامه‌نگار و رسانه‌ای هستید با نظرسنجی‌ها آشنایی دارید. در حوزه‌های مختلف و در خصوص مسائل اجتماعی و سیاسی و اقتصادی مردم را با نظرسنجی‌ها، ارزیابی می‌کنند تا ببینند که چه نگاهی دارند و بروند اصلاح کنند. طبیعی است که ما هیچ‌وقت در شورای نگهبان نمی‌رویم نظرسنجی کنیم و ببینیم که باید در بحث انتخابات چه راهکاری را انتخاب کنیم. چون قانون ما را محدود کرده و مرزی را تعیین کرده که باید داخل آن حرکت کنیم. اقتصاد نیست که بگوییم امروز کپین اعلام کنیم، قیمت مرغ را پایین‌تر بیاوریم که مثلاً مردم در انتخابات مشارکت کنند. اینجا در حوزه ما نیست.

■ **بنابر این شما دلیل مشارکت پایین را مسائل اقتصادی می‌دانید...**

بله؛ از سوی دستگاه‌هایی که پیش از برگزاری انتخابات نظرسنجی کرده بودند و نتیجه آن هم برای ما مرتب ماهانه، هفتگی و روزانه ارسال می‌شد، اعلام شد که عمده عوامل مؤثر در مشارکت بحث‌های معیشتی و اقتصادی یا میزان عمل کردن مسئولان به وعده‌هایشان بود. در حوزه شورای نگهبان هم بررسی صلاحیت‌ها، با درصد بسیار اندکی در قفسه جدول بود. چرا این گونه بود؟ یک بخشی از آن به این مربوط می‌شود که اساساً قانون وظیفه‌ای در این حوزه برعهده شورا نگذاشته است. بخش دیگر هم این است که عوامل اصلی مشارکت با عدم مشارکت در جای دیگری است. وقتی ۱۶ هزار نفر در انتخابات ثبت نام می‌کنند و ۸ هزار نفر هم تأیید صلاحیت می‌شوند، مردم دیگر خیلی دغدغه نگاه افراد یا گزینش شورای نگهبان را ندارند. همه سلیقه‌ها و نخله‌ها و احزاب سهمی در این انتخابات داشته‌اند. مردم می‌توانستند به هر کدام از اینها رأی دهند و چون دامنه تأیید صلاحیت‌ها هم گسترده بود پس مسأله اصلی مردم این نبود. البته

در مصوبه شورای نگهبان آمده افرادی که خود را در معرض کاندیداتوری قرار می‌دهند بتوانند برنامه‌هایی را ارائه کنند تا ما مجاب شویم و بدانیم که تا حدی مدیر هستند. همه که در همه زمینه‌ها متخصص نیستند. ما قصد داریم برای بحث کارشناسی، در محل شورا مصاحبه بگذاریم و از فلان نامزد بخواهیم که در حوزه مثلاً اقتصاد صحبت کند و کارشناس ما هم تشخیص دهد که این فرد از اقتصاد چه می‌فهمد. در حوزه فرهنگی هم به همین صورت. ما هم باید کارشناسانی داشته باشیم

پزشکی باید ایشان را به عنوان پزشک تشخیص دهد. می‌توانیم بگوییم که خود مردم باید پزشکان را انتخاب کنند؟ کانون وکلایی را تشکیل دادید و گفتید که هر کسی که ليسانس حقوق گرفت باید پروانه وکالت بگیرد. من اگر با مدرک کارشناسی مدعی وکالت شدم جرم است. آیا آنهایی که برای تأیید وکالت افراد تصمیم می‌گیرند جای مردم این کار را انجام می‌دهند؟ این کار به‌خاطر تضمین‌های سلامت سیاسی و اجتماعی است. مثل همین هیأت نظارتی که قانونگذار برای نمایندگان مجلس تشکیل داده، چرا از این ایراد نمی‌گیرید؟ نمایندگان مجلس مسئول نظارت بر انتخابات شهر و روستا هستند. اینها تصمیم می‌گیرند که چه افرادی برای انتخابات شوراها کاندیدا شوند.

اینها تبدیل به مراجع تخصصی می‌شوند. تعداد و روش‌های مراجع تخصصی محدود است اما وقتی افراد را انتخاب می‌کنند، با هر صیغه‌ای که باشند مردم به آنان رأی می‌دهند. شورای قانون اساسی فرانسه که از ۴۰ نفر کاندیدا ۱۶ نفر را معرفی می‌کند آیا به جای ۸۰ میلیون فرانسوی تصمیم می‌گیرد؟ نه. شورای قانون اساسی نمایندگان مردم که نیستند. ۹ نفر حقوقدان و رؤسای جمهوری سابق هستند که بعضاً حضور ندارند. حقوقدانان که منتخب مردم نیستند بلکه منصوب مجلس هستند. نظامات سیاسی و اجتماعی هر جایی که باشد همین است. حالا

در روزهای منتهی به انتخابات هم بحث کرونا مطرح شد که در جای خودش تأثیرگذار بود.

■ **اینکه می‌گویید دغدغه مردم گرایش سیاسی یا شیوه رفتار شورای نگهبان با کاندیداها نبوده، براساس نظرسنجی‌ها می‌گویید یا تحلیل**

خودتان بوده؟ یعنی می‌گویید برای مردم مهم نبوده که مثلاً علی مطهری تأیید صلاحیت

شده یا نشده؟ یعنی مردم گفتند که آقای مطهری تأیید نشده و ما می‌رویم به گزینه دیگری رأی می‌دهیم؟

بله. آن نظرسنجی که گفتم بعضاً از سوی دستگاه‌های دولتی انجام شده بود. دلیل دوم این حرفم برای بعد از انتخابات است. تعداد زیادی را در شهرهای مختلف و همچنین در شهر تهران از گروه‌های مختلف تأیید کردیم اما مردم رأی ندادند. اگر می‌گویید که مشارکت پایین مردم دلایل سابقه سیاسی داشته، پس چرا افرادی که در حوزه‌های خودشان رأی نیاوردند. پس این ربطی به بررسی صلاحیت‌ها ندارد.

برخی می‌گویند اگر شورای نگهبان نظر بدهد یعنی دارد به جای مردم نظر می‌دهد. شما در هر جایی که مراجع صلاحیتی دارید می‌توانید این ایراد را بگیرید. عقل سلیم گفته که در یک مرحله‌ی برای تشخیص صلاحیت‌ها، یک هیأت کار کند. مثلاً برای اینکه کسی پس از تحصیل در دانشکده پزشکی، شروع به کار کند، سازمان نظام

مقداری شدت و ضعف دارد. مثلاً اگر یک قاضی رأی خود را در دیوان عالی امریکا به جای اینکه به ال گور بدهد به بوش داد، آیا به مفهوم این است که آن قاضی و سایر قضاتی که در دیوان بودند به جای ۲۵۰ میلیون جمعیت امریکا تصمیم گرفتند؟ نه. شما پیشنهاد دیگری بدهید به ما. به همان گام چهل سال قبل برمی‌گردیم. خود شورای نگهبان این نمی‌شنید و تصمیم می‌گیرد. ما می‌گوییم که برای حل یک مشکلی، پیشنهاد جدیدی مطرح شده است. شما اصرار دارید که این پیشنهاد دایره انتخاب مردم را محدود می‌کند. این نظر شماست. نظر همه که این نیست.

■ **این بخش از توضیحات شما البته مربوط به طرح جدید مجلس برای انتخابات ریاست جمهوری است که انتقاد‌هایی را هم در پی داشته و به آن خواهیم پرداخت**

بخصوص بحث آزمون گرفتن از داوطلبان و راستی آزمایی برنامه‌های آنها که شما اخیراً از آن دفاع کرده‌اید. ولی در ادامه بحث قبلی برای خودتان در شورای نگهبان این نکته قابل توجه نبوده که اگر انتقادات به شورای نگهبان پیش از این از طرف اصلاح طلبان بوده حالا طیف منتقدان بیشتر شده و برخی اصولگرایان را هم دربر گرفته است؟ مثلاً آقای لاریجانی در مقام رئیس مجلس دهم منتقد شورای نگهبان شد یا چهره‌هایی مثل آقای توکلی و باهنر.

■ **آخر این درباره طرح جدید مجلس خبرگزاری تسنیم هم انتقاد‌هایی را وارد کرده بود.**

ایرادی ندارد... اصلاً ممکن است که مصوبه مجلس دربارہ انتخابات ریاست جمهوری در شورای نگهبان رد شود.

شما و برخی منتقدان دارید پیشدآوری می‌کنید. اجازه بدهید مصوبه نهایی شود اگر با همان شکل در شورا تأیید شد، از آن دفاع می‌کنیم. می‌گویید که این پیشنهاد اشکال دارد، خب پیشنهاد بدهید. می‌گویید خبرگزاری تسنیم و... هم انتقاد کردند خب انتقاد کنند مگر باب انتقاد بسته است؟ انتقاد کنند اگر هم بدهند. ما تابع دلیل هستیم.

■ **البته عمده انتقادها تا کنون مربوط به حوزه تأیید صلاحیت‌ها و نظارت استصوابی بوده**

است. حالا با طرح جدید مجلس احتمالاً منتقدان به نظارت استصوابی هم رضایت می‌دهند و آن را در برابر این طرح جدید رضایتبخش ترمی‌دانند.

(خنده) احتمالاً بگویند همان قبلی بهتر است...

■ **بر اساس توضیحات شما از دلایل مشارکت پایین در انتخابات مجلس که دلیل اصلی آن راضعیت اقتصادی دانسته‌اید، باید پیش‌بینی کرد که مشارکت در انتخابات ۱۴۰۰ هم زیاد نخواهد بود؟ چون مشکلات اقتصادی که بهتر نشده است.**

این استنباط شما را نمی‌خواهم تأیید کنم. این استنباط برای شما محترم است و

ما هم دخالتی نمی‌کنیم اما این را می‌توانیم بگوییم که اگر شرایط اقتصادی خوب نباشد طبیعتاً انتظار مشارکت بالا را هم نباید داشته باشیم.

■ **۲۸ خرداد ۱۴۰۰ انتخابات ریاست جمهوری سیزدهم برگزار خواهد شد. برنامه‌ریزی‌ها با وزارت کشور برای برگزاری انتخابات آغاز شده با وجود وضعیت کرونا چه تصمیمی در خصوص نحوه برگزاری آن دارید؟**

الان برای شروع خیلی زود است. البته دوستان وزارت کشور اقدامات اولیه را انجام داده‌اند و ما هم در شورای نگهبان رایزنی‌هایی را در حد کارشناسی با وزارت کشور داشته‌ایم. این رایزنی‌ها در خصوص تعرفه‌ها، بحث‌های اجرایی و هماهنگی‌ها است. اما الان خیلی با انتخابات فاصله داریم که بخواهیم بگوییم ارتباطات در سطح عالی با وزارت کشور داشته باشیم. این گونه نیست.

■ **بنابر این بحثی در شورای نگهبان هم نشده درباره اینکه احتمالات انتخابات در وضعیت کرونا چه خواهد بود؟ به نظر خودتان این توانایی و ظرفیت وجود دارد که در صورت لزوم انتخابات به شیوه دیگری برگزار شود؟**

شاید بتوانم از تجربه مرحله دوم انتخابات مثال روشن‌تری بزنم. ما برای این مرحله در شرایط کرونا اولاً تابع نظر ستاد ملی مقابله با کرونا بودیم و زمان را با هماهنگی آنها انتخاب کردیم. این موضوعی است که نیاز به هماهنگی وزارت کشور و

رحیم ابوالحسنی استاد دانشگاه تهران: آنچه جزو اختیارات شورای نگهبان طبق قانون اساسی است، نظارت بر نامزدهای انتخاباتی است که چارچوب این نظارت و شرایطی که باید احراز شود هم مشخص و معین هستند. برنامه نامزدهای انتخاباتی که در نهایت یکی از آنها رئیس جمهوری می‌شوند، جزو آن شرایط محسوب نمی‌شود... رصد کردن برنامه‌های انتخاباتی و انتخاب یکی از میان آنها از حقوق مردم در انتخابات است. یعنی تشخیص داده شود برنامه چه کسی بهتر و کارآمد است و برنامه چه کسی نیست، این از حقوق رأی‌دهندگان و ملت است. نکته مهم این است که گرفتن این حق بر اساس طرح مجلس عملاً فلسفه وجودی نهاد انتخابات را از بین می‌برد. شما فرض کنید حق انتخاب بین برنامه‌ها و روش‌های مختلف پیشنهاد شده توسط نامزدهای انتخاباتی برای اداره کشور را از مردم بگیرید؛ آن وقت چه عاملی برای معنا دادن به انتخاب مردم باقی می‌ماند؟ مردم که نمی‌خواهند به تیپ و قیافه یا رنگ لباس و سن و سال نامزدها رأی بدهند. (روزنامه ایران)

عباس سلیمی نمین تحلیل‌گر اصولگرا: طرح‌های نیخته و ضعیف اینجینیی، حتی وقتی امکان ارتقای کیفیت آنها در ادامه هم وجود دارد باز خودشان وهن شأنتی کارشناسی و حقوقی مجلس هستند...در این طرح شرایطی برای نامزدها تعیین شده که فوق‌العاده شخصی و جزئی است. یعنی شاید شما از برادر خودتان یا پدر خودتان هم اینکه در شناخت نداشته باشید که بتوانید با قاطعیت بگویید این شرایط را دارد یا نه. دآوری درباره این شرایط هم بسیار به سلیقه شخصی بستگی دارد. شاید شما یک فردی را منطقه و عاقل بدانید و من ندانم. این سلیقه است. در مرحله بعد مسأله برنامه نامزدها هم هست که باید در این شورا با جزئیات زیاد بررسی شود. وقتی شما این تعداد فیلتر می‌گذارید معنی آن این است که نتیجه باید کیفیت بسیار بالایی داشته باشد و اگر نداشت قطعاً به اندازه حجم فیلترهایی که در اختیار دارید، مسئولیت شما هم در قبال خروجی انتخابات بالاتر می‌رود. اتفاقاً اگر شورای نگهبان منطقه به این قضیه نگاه کند نباید زیر بار این مسئولیتی مضاعف و سنگین برود چون اگر این سازوکار حاکم شود، بخش زیادی از کارنامه دولت‌ها به پای شورای نگهبان نوشته می‌شود...این فرآیند اعتبار شورای نگهبان را هم با خطر مواجه می‌کند. (روزنامه ایران)